

קול סיני

פינת ההלכה

"חמש דקות למעשה" - הלכה והנהגה מזוית אקטואלית, מאת הרה"ג יעקב סיני שליט"א • סיכום שבועי

יום א כ"ד כסלו תשפ"ו

נר איש וביתו: מה עושים כשמגיע זמן ההדלקה ואתם לא בבית?

שאלה:

נכנסים לימי החנוכה הקדושים, ויש הרבה מסיבות חנוכה, ויש כאלה שיוצאים לבקר אצל ההורים ואצל בני המשפחה, ולא נמצאים בבית בזמן ההדלקה... מהו הפתרון הנכון ביותר עבורם?

תשובה:

זה, אפשר להדליק בברכה.

רק נכון יותר במקרה כזה, שאדם מגיע מאוחר, ימנה את אשתו או את אחד מבני הבית הגדולים, שידליקו במקומו (יחזק דעת ח"ג סימן נא).

אבל יש לפעמים בימי החנוכה, שכל המשפחה יוצאים מהבית לפני צאת הכוכבים, ואין מי שנשאר בבית. זה יכול להיות לביקור אצל ההורים, או למסיבת חנוכה, ויש להם הכרח לצאת מוקדם, במיוחד בגלל הפקקים הקשים בשעות הללו, והם לא יהיו בבית כדי להדליק בצאת הכוכבים. מה הפתרון עבורם?

הדלקה על ידי שליח

אפשרות אחת, היא למנות שליח. אחד השכנים יכנס לבית אחרי צאת הכוכבים וידליק בשליחות בעל הבית. כמובן באופן שמדליקים בחלון שפונה לרשות הרבים, או בפתח הבית, כשיש פרסום הנס לשכנים.

אמנם 'מצוה בו יותר מבשלוcho' (קידושין מא.), אבל זה דוקא כאשר אפשר לעשות את המצוה בזמנה בו או בשלוcho, אבל כשאדם לא יכול לעשות המצוה בזמנה כתקנת חז"ל, מוטב למנות שליח מאשר להדליק בעצמו לאחר הזמן. (יחזק דעת ח"ג סימן נא ד"ה ומעתה). ובמקרה כזה, כשהשליח מדליק ובעל הבית לא נמצא לידו, השליח לא יברך.

כפי כמו שכולם יודעים, רבותינו אמרו (שבת כא.), מצות נר חנוכה, משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק. מרן השו"ע פוסק (סימן תרעב ס"א), משתשקע החמה - הכוונה היא לסוף שקיעתה, זהו צאת הכוכבים. עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא שיעור חצי שעה אחרי צאת הכוכבים. לבני אשכנז, יש שמדליקים בתחילת השקיעה, כמו שמביא המשנה ברורה (שם ס"ק א.).

מי שלא הדליק בתוך הזמן הזה, לדעת הרמב"ם (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ה) כבר לא יכול להדליק. אבל לדעת רוב הראשונים, גם אחרי חצי שעה אפשר להדליק בברכה, עד עמוד השחר. כך פוסק השו"ע (סימן תרעב ס"ב), שמדליק והולך כל הלילה. אבל לכתחילה ודאי צריך להקפיד על זמן ההדלקה.

לכן מי שמגיע לבית בשעה מאוחרת בלילות החנוכה, וכל בני הבית ישנים, מצד הדין יכול להדליק בברכה. ואפילו שרק הוא רואה את הנרות, יש בזה פרסום הנס לעצמו. אמנם דעת המגן אברהם שהכל תלוי בפרסום הנס, ואם בני הבית ישנים, ואין מי שרואה את ההדלקה מבחוץ, אי אפשר להדליק בברכה. וכך פוסק המשנ"ב (סימן תרעב ס"ק יא.). אבל הרבה מגאוני אשכנז חלקו על המשנ"ב בזה. וגם בשער הציון שם (ס"ק יז), כתב שמי שמברך אין מוחים בידו. האחרונים כתבו שאם אפשר להעיר חלק מבני הבית, טוב להעיר אותם, אבל גם בלי

1 אולם לא תמיד זה מתאפשר. לפעמים יש הכרח שכולם יהיו נמצאים יחד בהדלקת נרות, כגון שמתכנסים כל בני המשפחה וכדומה. ופעמים שהאשה אינה רוצה להדליק בעצמה, אלא להמתין לבעלה. ובמקרה כזה אכן ידליקו בשעה מאוחרת יותר. במיוחד לפי מה שמבואר בכמה מהראשונים, שבזמנינו שמדליקים בפנים, לא נאמר השיעור 'עד שתכלה רגל מן השוק', רק זריזים מקדימים למצוות להדליק כמה שיותר מוקדם. כך כתבו התוס' בשם ר"י (שבת כא.), והרשב"א והמאירי והר"ן ועוד הרבה ראשונים. (ראה חזו"ע חנוכה עמוד סד). וכ"כ הרמ"א (סימן תרעב ס"ב), אלא שסיים שמכל מקום טוב להזהר לכתחילה גם בזמן הזה, לא לאחר את זמן ההדלקה. ע"ש. היו שנים שמרן זצ"ל היה עסוק בשיעורים ובהרצת תורה בכל רחבי הארץ בימי החנוכה, והיה מגיע לביתו בשעה מאוחרת. והרבנית ע"ה היתה ממתינה לו, כי רצתה שרק מרן ידליק את הנרות. ולכן היה מדליק בשעה מאוחרת יותר ובברכה. מו"ר הגאון רבי אברהם יוסף שליט"א, כתב למרן זצ"ל: אני חוזר הביתה בשעה תשע אחרי כל השיעורי תורה, ואשתי נמצאת בבית כבר בשעה חמש. האם תחכה לי ונדליק יחד או שהיא תדליק בחמש? אני זוכר באופן ברור, גם בתל אביב וגם בירושלים, אמא שלנו המנוחה היתה מחכה עד שאבא חוזר, ואז היה מדליק נרות). והשיב לו מרן זצ"ל בכתב ידו: יפה זוכרת ממה שנהגתי. ע"כ.

מהבית, כגון שלא רוצה להשאיר את הנרות בלי השגחה, ידליק בלי ברכה. (יחזקאל דעת ח"ו סימן קג. חזו"ע חנוכה עמוד סט).

ויש כמובן אפשרות, להדליק בשעה מאוחרת יותר כשחוזרים הביתה. קשה לקבוע איזה פתרון עדיף, האם להדליק בפלג המנחה או להדליק בחזרה לבית. הגאון רש"י אורבך צידד שהדלקה בפלג המנחה עדיפה על הדלקה בשעה מאוחרת (שלמי מועד עמ' ריח). וכן הורה הגרי"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קע. באופן שיש פרסום הנס לאחרים). מצד שני - כיון שהדלקה בפלג המנחה אינה מוסכמת, יתכן שעדיף להדליק בשעה מאוחרת, בפרט שלדעת כמה ראשונים, בזמנינו שמדליקים בתוך הבית, לא נאמר שיעור 'עד שתכלה רגל מן השוק' אלא אפשר להדליק כל הלילה, וכמו שמביא הרמ"א (סימן תרעב ס"ב).

על כל פנים, אלו הפתרונות עבור מי שלא נמצא בבית בצאת הכוכבים. ובזכות האור של ימי חנוכה הקדושים, הקב"ה יזכה אותנו לאורו של מלך המשיח. משי"ח ראשי תיבות: מדליקים שמונת ימי חנוכה. אכ"ה.

יום ב כ"ה כסלו תשפ"ו

להודות ולהלל: האם נשים חייבות בהלל בחנוכה?

שאלה:

אנחנו זוכים בכל יום מימי החנוכה לומר הלל שלם בברכה. וזה הזמן לבדוק, מהו המקור של ההלל בימים הללו, והאם גם נשים חייבות לומר הלל בברכה?

תשובה:

ובכל זאת, מבואר ברמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"ו), שנשים פטורות מהלל בחנוכה. ומסביר מרן זצ"ל, משום יש הבדל בין מצות הדלקת נרות חנוכה לבין ההלל:

הדלקת נרות חנוכה זו מצוה שנועדה לפרסם את הנס לעוברים ושבים, ולבני הבית שרואים את הנרות דולקים, ככה זוכרים את הניסים שעשה איתנו הקב"ה. לכן גם נשים חייבות בפרסום הנס הזה, כי אף הן היו באותו הנס. הלל לעומת זאת, אף שגם הוא נאמר כדי לפרסם את הנס, זו הודאה שנעשית באופן פרטי, כל אדם מול בוראו. בזה לא רצו רבותינו לשנות את ההלל של חנוכה מהלל של שאר המועדים, ופטרו את הנשים גם ממצות ההלל בחנוכה.²

מעבר לזה, יש לומר שההלל בחנוכה נתקן על נס הנצחון במלחמה, מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. ונשים לא בנות מלחמה נינה, כך אמרו רבותינו (קידושין ב:), דרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה. לכן פטרו את הנשים ממצוות ההלל בחנוכה.

על כל פנים, בנות ספרד שרוצות בכל זאת לומר הלל בחנוכה, יאמרו את ההלל בלי ברכה, ואסור להן לברך, כי לדעת מרן השו"ע (סימן תקפט ס"ו), נשים לא מברכות על מצוה שהזמן גרמא. בנות אשכנז לעומת זאת, שנוהגות לברך גם על מצוות שהזמן גרמא, ורוצות לברך על ההלל בחנוכה, יש להן על מה שיסמכו.³ (יחזקאל דעת ח"א סימן עח. חזו"ע חנוכה עמ' ריג).

2 יוצא מן הכלל הוא ההלל בליל פסח, שאף נשים חייבות בו, כיון שעיקרו נתקן על סדר הכוסות. (כוס ראשונה על הקידוש, כוס שנייה על ההגדה, כוס שלישית על ברכת המזון, וכוס רביעית על ההלל). רק כיון שאי אפשר לברך על ההלל בזמן ההגדה, כי חלקו נאמר לפני הסעודה וחלקו אחרי הסעודה, לכן גומרים את ההלל כבר אחרי תפילת ערבית. (ולכתחילה מכוונים לפטור את ההלל הנאמר בליל הסדר. חזו"ע פסח עמ' רכז סעיף ה). ועל כל פנים, הואיל וההלל קשור עם הכוס הרביעית, ונשים חייבות בארבע כוסות, לכן נתחייבו גם בהלל. (יחזקאל דעת ח"א סימן עח. חזו"ע חנוכה עמ' ריד). ומרן זצ"ל הקפיד בכל שנה שלא להתחיל בעריכת הסדר, עד ששאל ובייר עם כל בנות המשפחה שגמרו את ההלל בברכה.

3 אף לבנות אשכנז, הדבר לא מוסכם. כי אפילו לדברי הרמ"א שנשים מברכות על מצוה שהזמן גרמא, מבואר במגן אברהם (סימן רצו ס"ק יא), שזהו דוקא במצוה שיש בה מעשה, אבל במצוה שאין בה מעשה כי אם הברכה בלבד, אינן מברכות. וזהו שכתב הרמ"א (סימן רצו ס"ח), שהנשים לא יבדילו לעצמן, אלא ישמעו הבדלה מן האנשים. ע"ש. ואמנם המגן אברהם שם סיים, שמשמע מדברי הרא"ש שכל ברכה שאין בה 'ציונו', רשאיות הנשים לברך, אף על פי שאין בה מעשה כלל. מכל מקום לגבי הלל שיש בברכה 'ציונו', לכאורה אין לנשים לברך. אולם יש שחילקו אחרת בדעת הרמ"א, ופירשו אחרת בכוונת המגן אברהם, לכן עכ"פ בנות אשכנז המברכות על ההלל יש להן על מה שיסמכו. וכל האמור שייך גם לענין ברכות פסוקי דזמרה וברכות ק"ש לבנות אשכנז. (ע' יביע אומר ח"ב חאו"ח סימן ו אות ב. ת. חזו"ע חנוכה עמ' רטז ד"ה והנה).

על הפורקן

הזה הוא מלשון - "ויפרקנו מצרינו", שפרק עול הגויים מעל צוארנו. או שהוא מלשון הגמרא (כתובות מז:), שהבעל חייב בפרקונה של האשה תחת פירותיה, דהיינו לפדות אותה מהשבי. כך הקב"ה פדה אותנו מהשעבוד של היוונים, וכך יעשה עמנו ניסים ונפלאות, כמו שעשה עם אבותינו, יפר עצת אויבנו ויקלקל מחשבותם, וישיב להם גמולם בראשם. אכ"ר.

אנחנו אומרים בימים הללו, על הניסים ועל הפורקן, ועל התשועות. ולכאורה הפורקן והתשועות הם אותו ענין, הרי "לישועתך קיויתי ה'", תרגומו - לפורקן סברית ה'. באותה מידה יש לשאול על סיום על הניסים, "ולעמך ישראל עשית תשועה ופורקן כהיום הזה", והרי התשועה היא הפורקן. מסביר מרן זצ"ל (חזו"ע חנוכה עמ' קפח), הפורקן

יום ג' כ"ו כסלו תשפ"ו

מנהגי חנוכה: האם תיתכן 'קביעת סעודה' על סופגניות?

שאלה:

אנחנו רואים בימים הללו סופגניות מכל המינים ובכל הטעמים, ויש אנשים שלא מסתפקים בסופגניה אחת, אלא רוצים לאכול כמה סופגניות. האם הם יצטרכו לבדל לאחר מכן ברכת המזון?

תשובה:

לא נחשבת קביעות. קביעת סעודה היא דוקא בדבר אפוי. כך סובר ג"כ רבי אפרים נבון בעל מחנה אפרים. זו מחלוקת גדולה מערכה לקראת מערכה. ולענין הלכה, ספק ברכות להקל. לא מרבים בברכות לברך ברכת המזון, אלא רק מזונות וברכה אחרונה 'מעין שלוש'.

לכן, גם אדם שאכל כמה סופגניות, שהם ביחד יותר משיעור 216 גרם, לעולם מברך בתחילה מזונות, וברכה אחרונה על המחיה. (חזו"ע ברכות עמ' סו ס"ח).

צריכים לשים לב, שכל זה דוקא בסופגניות מטוגנות. בשנים האחרונות נפוצץ מאוד שיש סופגניות אפיות, בעיקר מטעמי בריאות. סופגניות כאלה - אמנם אם הבצק שלהם מתוק, מברכים עליהן מזונות. אבל כיון שאופים אותם בתנור, צריכים להפריש מהן חלה, וגם - יש בהן קביעות סעודה, אם אדם יאכל שתיים או שתיים וחצי סופגניות, הוא חייב בנטילת ידיים וברכת המזון.

בישולי גויים בסופגניות

לנידון הזה יש השלכה ישירה גם לענין בישולי גויים. מגיעים למאפייה או מסעדה, או בית מלון, ומי שמטגן את הסופגניות הוא גוי. האם יש בזה חשש בישולי גויים?

אם אנחנו מגדירים את הסופגניה כפת ממש, כמו שסובר רבינו תם (פסחים לז:), שעיסה מטוגנת שעשויה מבלילה עבה, הברכה שלה המוציא וברכת המזון, אם כן אין בה איסור בישולי גויים, ודי בהדלקת האש על ידי ישראל, כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן קיב ס"א). אבל לדעת רבינו שמשון, שאנחנו פוסקים כמותו, אין לסופגניות דין לחם, כיון שהעיסה מטוגנת. והטיגון הוא כמו בישול - לכן גם לא מפרשים חלה, אם כן לכאורה יש בזה דין בישולי גויים.

ובכל זאת, מרן זצ"ל מאריך להוכיח שאין דין בישולי גויים בסופגניות, מכמה טעמים, והטעם המרכזי הוא לפי מה שכותבים התוספות (ביצה טז:), שכל דבר שאם קובעים עליו סעודה מברכים ברכת המזון, יש לו דין פת ואין בו איסור בישולי גויים.

אז אמנם להלכה למדנו שאין קביעות סעודה בסופגניות, לעולם

כפי שכולם יודעים, אנחנו מברכים על הסופגניה 'בורא מיני מזונות', אפילו שהיא עשויה מעיסה עבה שדומה מאוד ללחם, וזה בגלל שהיא מטוגנת. כך דעת רבינו שמשון (פירוש המשניות חלה פ"א מ"ה), ועוד הרבה ראשונים. וכך פוסק מרן השו"ע (סימן קסח ס"ג). אבל האם תיתכן קביעות סעודה בסופגניות?

הרי כל 'פת הבאה בכיסנין', אם אדם קובע עליו סעודה, חייב ליטול ידיים ולברך לאחר מכן ברכת המזון כמו לחם. כך מבואר בשו"ע (סימן קסח ס"ו). מהו שיעור קביעת סעודה? לבני אשכנז, זה תלוי בכמות שדרך בני אדם לשבוע ממנה, בסעודה של ערב ובוקר (משנ"ב שם ס"ק כד). אבל דעת גאוני הספרדים, שקביעות סעודה היא כמו השיעור של עירובי תחומין. לרמב"ם - שלוש ביצים, (162 גרם). ולדעת רש"י (עירובין ד, ופסחים מד), הוא שיעור ארבע ביצים (216 גרם). למעשה, מרן השו"ע (סימן קסח ס"ג, וסימן תט ס"ז), פוסק כמו הרמב"ם, לכן אם אדם אוכל 162 גרם, צריך לברך המוציא וברכת המזון. אלא שאנחנו חוששים לספק ברכות, לכן כותב מרן זצ"ל, ששיעור קביעת סעודה לברך המוציא וברכת המזון הוא ארבע ביצים. (חזו"ע ברכות עמ' נט). רק לכתחילה ראוי שלא להיכנס לספק, ולא לאכול שיעור שהוא יותר משלוש ביצים ופחות מארבע ביצים, כי אז לדעת הרמב"ם כבר צריך לברך ברכת המזון.

זה הדין בכל פת הבאה בכיסנין. אבל מה הדין בעיסה מטוגנת, כמו סופגניה? כל סופגניה היא בסביבות 100 גרם, אם אדם אוכל קצת יותר משתי סופגניות, או שתי סופגניות וחצי, יש לו יותר מ-216 גרם. האם הוא חייב בנטילת ידיים והמוציא? יש בענין הזה מחלוקת גדולה באחרונים.

דעת הגנת ורדים, שיש קביעות סעודה גם בעיסה מטוגנת. ובה אפילו רבינו שמשון שסובר שעיסה מטוגנת ברכתה מזונות, מודה שאם אכל שיעור קביעת סעודה צריך ליטול ידיים ולברך המוציא וברכת המזון. כך סוברים כמה אחרונים.

לעומתם, כותב המג"א (סי' קסח ס"ק לח) שלדעת רבינו שמשון שאנחנו נוקטים כמותו, אפילו קבע סעודה על עיסה מבושלת או מטוגנת, זו

4 הנה הגרש"ז אורבך נתן טעם למנהג אכילת סופגניות בחנוכה, על פי מה שאמרו רבותינו (ע"ז נב:), שבחנוכת בית חשמונאי טיהרו את המקדש, אבל לא ידעו לטהר את אבני המזבח, כיון שהיוונים עבדו את האבנים לעבודה זרה, ואסרו אותם בהנאה. לכן גזזו את אבני המזבח, וזה גרם להם צער גדול. לכן נהגו בחנוכה לאכול מאכלים שהברכה האחרונה עליהם היא 'על המחיה', והיא הברכה היחידה שמזכירים בה את המזבח - 'ועל מזבחך'. (הליכות שלמה מועדים עמ' שיט בהערה). ולכאורה לפי זה היה אפשר לאכול גם עוגות שמברכים עליהן 'על המחיה'. אולם להמבואר, מאכלים המטוגנים בשמן לעולם ברכתם 'על המחיה', בשונה ממאכלים אפויים, שאם קובעים עליהם סעודה, מברכים ברכת המזון.

של יהודים, או במסעדה של יהודים, אז יש לנו סברא נוספת של הראב"ד שמביאים התוספות (ע"ז לח.), שכל שנעשה בבית ישראל, אין בו בישולי גוים. לכן אפשר להקל בסופגניות, ולהספק בהדלקת האש ע"י יהודי, גם אם הגוי מכניס את הסופגניות לתוך השמן. (יחיה דעת ח"ה סימן נג. יב"א ח"ט חיו"ד סימן ז).

מברכים עליהם מזונות ועל המחיה, אבל זה רק בגלל ספק ברכות. באמת להרבה מהפוסקים שייך קביעות סעודה גם בסופגניות. לכן לענין בישולי גוים, שהוא איסור דרבנן, אנחנו אומרים ספק דרבנן לקולא. במיוחד שמטגנים את הסופגניות הללו במאפייה

יום ד' כ"ז כסלו תשפ"ו

שבת חנוכה: היכן מדליק מי שמתארח?

שאלה:

רבים יוצאים להתארח בשבת חנוכה אצל ההורים והקרובים. ישנם כאלה שנוסעים מחוץ לעיר, וישנם כאלה שמתארחים רק לסעודות השבת וחוזרים לישון בבית. היכן הם מדליקים נרות חנוכה בערב שבת, ובמוצא שבת?

תשובה:

חייבים להדליק בבית, כיון שבשעת תחילת החיוב נמצאים בבית, או שעיקר החובה היא בזמן צאת הכוכבים ואז כבר לא נמצאים בבית, אז צריכים להדליק במקום שהולכים לשם. למעשה - נכון להדליק בבית, במקום שיש בו פרסום הנס, ואז לצאת. כך דעת האור לציון (ח"ד עמוד רפז). אבל גם מי שרוצה לצאת ידי חובה בהדלקה של המארחים, יש לו על מה שיסמוך.

בטח אם יוצאים מהבית אחרי צאת הכוכבים, כשהולכים להתארח במקום קרוב, וגם נשארים לישון שם, צריכים להדליק בבית כרגיל, עשרים דקות או רבע שעה לפני השקיעה, כיון שבזמן החיוב נמצאים בבית.

מוצאי שבת

אדם שהתארח בשבת וחוזר לביתו במוצאי שבת, היכן הוא מדליק נרות חנוכה? יש שכתבו שצריך להדליק או לצאת ידי חובה בהדלקה של ההורים או של המארחים, ולא להדליק בשעה יותר מאוחרת, כשחוזר לביתו, כי בשעת ההדלקה, הבית שלו הוא הבית של המארחים.

אבל דעת מרן זצ"ל (חזו"ע חנוכה עמ' קנה), על פי דברי כמה אחרונים, שאם אדם לא נמצא בביתו בזמן ההדלקה, אבל הוא עתיד לישון בבית, מקום הלינה הוא הקובע. לכן מי שמתארח השבת, צריך להדליק נרות במוצאי שבת בבית שלו, אפילו הוא חוזר בשעה מאוחרת, ולא ידליק ולא יסמוך על ההדלקה בבית המארחים שלו.

כפי דיברנו בכמה הזדמנויות, ראוי לכל ירא שמים להחמיר בצאת שבת ולא לעשות מלאכה עד זמן צאת הכוכבים של רבינו תם. כך דעת הרבה ראשונים, וכך פוסק מרן השו"ע (סימן רס"ב). זו חומרא חשובה מאוד, שראוי לנהוג בה בכל מוצאי שבת ויום טוב, והיא נוגעת גם למוצאי שבת חנוכה. לכן מי שרגיל בכל מוצאי שבת שלא לעשות מלאכה עד זמן רבינו תם, ימתין עד לזמן רבינו תם, ורק אז ידליק נרות חנוכה. וכך היה מנהג מרן זצ"ל. (חזו"ע חנוכה עמ' קפו).⁵

כפי שכולם יודעים, בערב שבת, אנחנו מדליקים נרות עשרים דקות או רבע שעה לפני השקיעה. קודם נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת, כמבואר בשו"ע (סימן תרע"ט ס"א). אבל הזמן המוקדם ביותר שאפשר להדליק, הוא מפלג המנחה, בסביבות 15:50. כך כותב המג"א כמו שמביא המשנה ברורה (שם ס"ק ב). כמובן שבכל מקרה, צריכים לתת שמן בנרות שידלקו לפחות חצי שעה אחרי צאת הכוכבים.

בהתאם לזה אנחנו צריכים לחלק בין כמה מצבים:

יציאה לפני פלג המנחה

אם יוצאים מהבית לפני פלג המנחה, (לפני 15:50), ולא חוזרים לבית בליל שבת, כגון שיוצאים מחוץ לעיר או לשכונה אחרת, אז ודאי מקום החיוב הוא המקום שהולכים אליו. לבני אשכנז כל אחד מדליק לעצמו. ולבני ספרד, ישתתפו עם בעל הבית בפרוטה, או שהוא יקנה להם חלק מהשמן, וכך יוצאים ידי חובה בהדלקה שלו. כשמתארחים אצל ההורים ואצל קרובים, מצד הדין לא חייבים להשתתף בשמן, כיון שכל הוצאות האירוח על בעל הבית. (חזו"ע חנוכה עמ' קמה ד"ה ויש).

אם יוצאים מהבית לפני פלג המנחה, אבל חוזרים לבית בליל שבת, מקום ההדלקה הוא הבית. במקרה כזה צריכים למנות שליח שיכנס לבית כעשרים דקות לפני השקיעה, וידליק נרות חנוכה על אדן החלון או בפתח הבית, באופן שיש בו פרסום הנס לאחרים. במקרה כזה, השליח לא יברך על ההדלקה. ואם אפשר יכוון כשמברך בביתו, לפטור גם את ההדלקה בבית חברו. (ראה יביע אומר חלק יא חאו"ח ס"ס עח. חזו"ע חנוכה עמ' ק"ח סוף ד"ה והנה. ועמ' קלה).

יציאה אחרי פלג המנחה

מה עושים כשיוצאים מהבית אחרי פלג המנחה? (נניח בשעה 16:00). אם חוזרים בליל שבת לישון בבית, ודאי צריכים להדליק בבית, הרי כבר ב-15:50 אפשר להדליק, ואז לצאת לחיים טובים ולשלום.

אבל אם לא חוזרים בליל שבת, יש בזה צדדים לכאן ולכאן, האם

5 ומי שאשתו, או אחד מבני הבית הגדולים, אינם נוהגים להחמיר כדעת רבינו תם, והוא נוהג להחמיר כרבינו תם בדרך חומרא, יכול למנות את אשתו או את אחד מבני הבית שידליקו במקומו. ורק אם חושש מדינא לזמן רבינו תם, לא יעשה כן אלא ימתין עד שיגיע זמן רבינו תם. (חזו"ע חנוכה סוף עמוד קפו. וראה חזו"ע שבת ח"ב עמ' שעו ד"ה ונראה).